

Egy kis „Szemle”- szemle

Az utóbbi hetekben vita bontakozott ki a *Délmagyarország* hasábjain megyénk helytörténeti kutatásának szervezetségéről, valamint ezzel kapcsolatban a már többször hamvába-holt *Szegedi Szemle*ről. A probléma jelentős voltát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy Szabó G. László vezércikke (dec. 8.) után öt hozzászólást is közzétett a lap szerkesztősége.

A hozzászólók mindegyike — jómagam is — mulhatatlanul szükségesnek tartották a helyismereti kutatás ügyének megoldását (szervezését?), és ennek kapcsán a Szegedi Szemle megjelentetését. A jelek azt mutatják, hogy itt is érvényes az a közmondás, mely szerint „sok baba közt, elvesz a gyermek”, hiszen éppen azok a nagyvárosok (Debrecen, Pécs, Szeged) nem jelentenek meg helytörténeti jellegű folyóiratot, ahol a legtöbb tudományos műhely állna rendelkezésre a publikálás szempontjából. Bár ilyen tekintetben Pécs már megelőzött bennünket, hiszen néhány napja adták hírül napilapjaink, hogy megindult a Baranya megyei monográfia 25 (1) kötetre tervezett kiadása.

Pedig Szeged is dicsekedhet a múltban megjelent jó egyházi helytörténeti jellegű folyóirattal, abból az időből, amikor a kiadás igen jelentős pénzügyi nehézségekkel járt.

A legelső ilyen kezdeményezés (az ún. „társadalmi” lapokat nem számítva) a nyolc évfolyamot megért *Délmagyarország*. A cím ne legyen megtévesztő, nem mai napilapunk elődjéről van szó, hanem önálló havi folyóiratról, mely a „honismereti folyóirat” alcímet viselte. A lap 1905—1912-ig jelent meg, s nem kisebb szerkesztője volt, mint Móra Ferenc.

A világháborús időszak, majd az azt követő évek nem kedveztek az ilyen kezdeményezéseknek, mégis, már 1921-ben megszületett a következő — jelentős helytörténeti publikációkat tartalmazó — folyóirat, a *Föld és Ember*. Alcíme szerint „tudományos szemle”, tartalmazta viszont elsősorban a szegedi táj földrajzának és társadalmi tanulmányainak szakfolyóirata. Az 1928. évi, nyolcadik évfolyamban pl. ilyen cikkeket találunk: Szeged legrégibb lát képe; Csongrád vármezeje új közigazgatási beosztása; A tiszai települések és a halászat összefüggése; Hódmezővásárhely és környékének régi vízrajza stb. Szerzőik pedig neves tudósok: Bodnár Béla, Eperjessy Kálmán, Kolosváry Gábor stb. A *Föld és Ember* negyedéves folyóiratként jelentős tudományos részere-

ményeket fölmutatva, 1930-ig tíz évfolyamot ért meg.

A húszas évek második fele termékenynek bizonyult a helytörténeti kutatás számára. 1927-ben indul útjára a *Széphalom*, Zolnai Béla szerkesztésében, melynek repertóriumát (1970) Lisztes László rendezte sajtó alá. A meglehetősen rendszertelen megjelenésű folyóirat 1931-ig közöl szépirodalmi, kritikai, helytörténeti cikkeket, irodalmi és tudományos folyóirat-ként, mintegy megelőlegezve az 1947-ben induló *Tiszatájt*.

Egy év múlva, 1928-ban, *Szegedi Szemle* néven jelenik meg új „városfejlesztési hetilap”. Négy éven keresztül, Gerő Dező szerkesztésében csak a városfejlesztés ügyét szolgálta, minden oldalról (közgazdaság, városrendezés, irodalom, kultúra, szociális kérdések, kereskedelem, sport stb.). 1932-től *Városkultúra* címmel tágabb horizonttá válik, az egész országot szem előtt tartja. Külföldi példákra is hivatkozik, de igen sok benne ekkor is a helyi jellegű cikk. Rendkívül gazdag tartalmú és kiaknázatlan e lap nyolc évfolyama (1935-ig élt), repertóriumát most készíti a Somogyi-könyvtárban, Jakab Béla szerkesztésében.

A Szegedi Alföldkutató Bizottság 1928-ban indította meg „néprajzi, társadalomrajzi, nyelvészeti és irodalomtörténeti... közérdekű folyóirat”-át, a *Népünk és Nyelvünk*-et. A Bibó István szerkesztésében megjelent folyóirat tizenegy évfolyama ismét csak gazdag tárházat adja a ma is figyelembe vendő tudományos eredményeknek.

Ugyancsak hasonló programmal és tartalommal indult 1942-ben a *Délvidéki Szemle*, mely a háborús viszonyok miatt csak három évfolyamot ért meg, a Tudományegyetem Barátai Egyesületének kiadásában. Koltay-Kastner Jenő szerkesztésében.

Egy-két lapkezdeményről beszélhetnénk még, de ezek általában csak egyetlen számot értek meg (Szegedi Szemle, 1936), vagy olyan jellegűek, melyek kevésbé szolgáltak a helytörténeti ügyért (Homokóra, 1928—29).

Egy tanulságot azonban még ebből a futólagos áttekintésből is leszűrhetünk: azok a szegedi folyóiratok szolgálták hasznosan és jól a helytörténeti ügyet, melyek költségkeres „szegediségük” mellett is mertek kitekinteni a Körtőltesen kívülre, még külföldre is, ezt azonban mindig „szegedi szemmel” tették, és sohasem az országos orgánukom helyettesítésére.

Gyuris György

Jó esztendő a homokon

A forráskútiak legsikeresebb zárszámadása

Tegnap, szombaton örömmel volt Forráskúton. Dél-előtt a Jerney János művelődési házban tartotta zárszámadó részkielölését a Haladás Termelőszövetkezet. Sándor Tibor elnök igen eredményes esztendőről, s a megérdemelt munka sikeréről tájékoztatta a térszervezőket. Hagyomány már, hogy erre a napra a közös gazdaság megjelenteti a stencilezett termelőszövetkezeti híradót, amely részletesen, számadatokkal illusztrálja a gazdálkodás értelmét, eredményét. Így történt ez ebből az alkalomból is.

A homok legnagyobb szövetkezete igen viharos múltat tekint vissza, elég csak arra utalnunk, hogy a forráskúti kis gazdálkodó közösségek közül és az üllési Kossuth Tsz-ből egyesülés útján jött létre a mostani mintamodell. A szegedi tájban ez a közös gazdaság zárta legjobban az évet, amit fényesen bizonyít, hogy a mérleg szerinti nyereség meghaladta 1973-ban a 22 millió forintot. Szinte példánélküli ez. Amíg három esztendővel ezelőtt, 1970-ben a nyereség 15 millió forint körül alakult, a tavalyi évre már 16 millió forintot terveztek. S ezt meghajzták 6 millióval. Erdemes tudni, hogy általában a mérleg szerinti nyereségek a szövetkezetekben, a jobbakkál 3—5 millió forint körül mozognak.

A gyenge, kedvezőtlen termőhelyi adottságú területen gazdálkodó forráskútiak és üllések tavaly is szép példáját adták, hogy az időjárási nehézségek ellenére is lehet tisztességes eredményt elérni. A fűszerpaprika nem kedvezett náluk sem, sőt tulajdonképpen kalászosoktól és kukoricától sem érték el azt a termésátlagot, mint a megelőző évben, hiszen hektáronként búzából 1972-ben 35,6 mázsát, tavaly 32 mázsát, árpaiból 1972-ben 26,9, tavaly 26,5 mázsát, míg kukoricából 1972-ben 54,1, az elmúlt évben 43,8 mázsát takarított be a közösség. Mégiragogyó eredmény ez, hiszen ezek az átlagok vetekednek az országos átlaggal, néhány évvel ezelőtt még vitaták szakemberek is, hogy homoki földeken érdemes-e kalászosokat termesztetni, kukoricát vetni. A főnövény, a rozs, mára az 5—7 mázsás termésátlagával kiment a divatból.

A növénytermesztés pénzre váltotta a reményeket. A paradicsomról, szőlőről is csak dicsőítő jelzővel szólhatunk, hiszen az előbbiből 273 mázsá termelt hektáronként, melyből 1972-ben 26,9, tavaly 26,5 mázsát, míg kukoricából 1972-ben 54,1, az elmúlt évben 43,8 mázsát takarított be a közösség. Mégiragogyó eredmény ez, hiszen ezek az átlagok vetekednek az országos átlaggal, néhány évvel ezelőtt még vitaták szakemberek is, hogy homoki földeken érdemes-e kalászosokat termesztetni, kukoricát vetni. A főnövény, a rozs, mára az 5—7 mázsás termésátlagával kiment a divatból.

szőlőből pedig 113,4 mázsá. Soha a forráskúti homokon ilyen jó eredményt nem értek még el, nem zártak ilyen jó évet.

Az állattenyésztésben még komoly gondok vannak, ha a jóvelmezőséget nézzük. Alacsony a tejhozam, gyenge a súlygyarapodás a növendékmarhákban. Eddig csak a marhahizálás és a pecsenyecsirke-nevelés jóvelmező. Takarmánnyal bőven rendelkeznek a gazdaságban, bármelyik pillanatban értékesíthetnének 100—108 vagonnal.

Most úgy mondják a Haladás Tsz tagjai, ez az első igazi nagyüzemi esztendő, amikor példát mutatnak a híres, feketeföldi gazdaságoknak is, hiszen a tehénstet és növendékmarha-hizálás kivételével minden ágazat nyereséges. És nem mindegy, hogy milyen eredményekről lépnek tovább, például, ha csak a szőlőt nézzük, 50 mázsáról 100 mázsára fokozni a termésátlagot sokkal nehezebb, mint 20 mázsáról 30 vagy 40 mázsára.

A jó esztendő további felősséget és munkálkodást ró a tagokra. Elég csak említenünk, hogy fejlesztési alapra 16 millió forintot fordít a gazdálkodó közösség, szociális alapra 1 millió forintot, amellyel, hogy a tagságot megillető jóvelmezőt, jutalmat kifizetik. A személyi jóvelmező 27 ezer 775 forintra alakult. Szokás már, hogy a zárszámadás napjára nyereségrészesedést fizet a gazdaság mindazok számára, akik a kötelezően előírt munkanapot ledolgozták, 10 százalé-

kot. Ezen kívül prémiumot, valamint a törzsgádatagságot megilletően 3—6 százalékos jóvelmezőnek megfelelő jutalmat, ami összességében 3 és fél millió forintot tesz ki.

Mégis legszimpatikusabb az a Haladás Tsz közösségében, hogy nem akar egy helyben topogni, babérjain megpiheni. Az idén, mint ez a zárszámadó és tervtárgyaló közgyűlésen elhangzott, 42 millió forint beruházását tervezik. Ebből 23 millió forint saját erő. Építésre 13 millió forintot szánnak. Szép remények, gyönyörű perspektíva Forráskút, a homoki falvak, közösségek gazdálkodási iskolája.

A gazdálkodó közösség zárszámadó, tervjóváahagyó közgyűlését megtisztelte Szabó Sándor, a megyei pártbizottság titkára, dr. Kovács József, a járási pártbizottság első titkára, Nieschner Ferenc és Juratovics Aladár országgyűlési képviselő is. Az elért eredményekért a megyei pártbizottság elismerését Szabó Sándor tolmácsolta, hangsúlyozta, hogy Csongrád megyében 28 000 holdon termesztenek zöldségféléket, s ebből 13 000 hold homokon található. Óriási tartalékokkal rendelkeznek a Szeged környéki térszerek a zöldségtermesztést illetően — a homok jó talaj, könnyebben művelhető, gyorsan felmelegszik, időben adja a primöröket —, a város ellátásáért sokat tehetnek, ez egyben a fejlődésük egyik iránya, lehetősége is.

Sz. Lukács Imre

Komputer segíti az építést

Együttműködési megállapodást kötött a szegedi József Attila Tudományegyetem kibernetikai laboratóriumával a Délmagyarországi Építő Vállalat. Közvetlen összeköttetést hoznak létre a vállalat és a kibernetikai laboratórium között. Az e célból felszerelt adatfelvevő és rögzítő berendezéssel a vállalat szakemberei közvetlenül táplálják be a megoldásra váró feladatokat az elektronikus számítógépbe, s ugyanígy — közvetlenül — kapják meg a megoldást is.

A megállapodással kapcsolatban a vállalatnál elmondták az MTI munkatársának, hogy a komputer segítségét elsősorban is az új, Szentes város nagyságú tervezett szegedi lakótelep építésének szervezéséhez veszik igénybe. Ilyen nagyszabású, házgyári elemekre alapozott építkezésnél ugyanis már olyan nagy feladatot jelent a házgyári elemek szállításának, összerakásának ütemezése, összehangolása, hogy azt csakis számítógéppel lehet gazdaságosan megoldani. A számítógép a vállalatnál azt a feladatot látja: ütemezze úgy a szállításokat, hogy se a házgyári tárolóterén, se az építkezés színhelyén ne halmozódjék fel sok előregyártott elem, de ugyanakkor a munka egyetlen fázisában se legyen hiány semmiféle házgyári épületelemből.

Mennyit ér a drága reklám?

Ki ne ismerné azokat az utcára kiragasztott plakátokat, amelyeknek fehéren fekete — néha kék — betűkkel eladódósteleket, ismeretterjesztő előadásokat, mindenféle kulturális eseményeket hirdetnek a művelődési házak. Ismerjük ezeket, tudjuk róluk, hogy meglehetősen egyhangú látványt nyújtanak a szemnek, és csak ritkán tudjuk meg, mit is akarnak velünk közölni. Aki mégis megáll előttük, általában állandó látogatója a programoknak, a kultúra iránt érdeklődő, művelődni vágyó ember. Aki — ha plakát nincs — megnézi az újságot, vagy megkérdezi telefonon: mit várhat.

Nem felhívó reklám jellege, hanem tájékoztató funkciója van tehát ezeknek a plakátoknak. Árnyalatnyit különbözik ettől a meghívó funkciója. Akinek nevére érkezik, úgy érezheti, hogy számítanak rá, megbecsülik, megértik. Ez tehát amellyel, hogy tájékoztató, egyszersmind mozgósít is.

A szegedi művelődési házak munkatársainak véleménye szerint az újsághír a tájékoztató-felhívás mellett valamiféle rangot is ad az eseménynek. A látogatók azt mondják: ha az újságban megjelent, akkor egész biztosan megrendezik, ha nyomtatott sorokat szentelnek rá, akkor biztosan nem érdektelen az esemény.

Plakát, meghívó, újsághír, villanatyilag kizárólagos eszköz a művelődési házak programjairól való tájékoztatásnak. Általában mindhármát felhasználják egyazon esemény meghirdetésére. Hogy elsősorban a tájékoztatásra és nem a mozgósításra használják, arra bizonyíték: a látogatók szá-

ma a kiadott tájékoztatóanyag mennyiségétől (minőségétől) teljesen függetlenül változik. Másrészt a közönség soraiban nagyjából ugyanazok az arcképek fedezhetők fel, függetlenül attól, hogy hova, és hányfelé küldik szét a meghívót, a plakátot.

Ezek után pedig nézzünk néhány számadatot. 1969-ben 200 plakát elkészítése és kiragasztása körülbelül 400 forintba került. Most száz plakátnak csak a kiragasztásért 6—800 forintot kell fizetni, és természetesen megnőtt a nyomdaköltség is. A November 7. és a Bartók művelődési központ általában 2—300 darab meghívót készített egy-egy programjára. A legegyszerűbbeket 800—900 forintért állítják elő a nyomdában, ezeket borítékba kell tenni, egyforintos bélyeggel ellátni. A borítékot meg kell címezni. Az efféle munka tölti ki a munkatársak idejének jelentős részét, mert sem a November 7-ben, sem a Bartókban nincs adminisztrátor. Budapesti előadóművész estjére 200 plakátot, 300 meghívót készített a November 7. művelődési központ, a 200-ból száz plakátot kiragasztattak. Ez eddig összesen és pontosan 2 ezer 324 forint, ezután jött a címzés és a postázás. A Bartókban nemrégiben kiszámították egyetlen est propagandaköltségét: 4 ezer 500 forint volt. Az összes kiadás természetesen sokkal több ennél, hiszen a művészek tiszteltetű jár. Fűtés kell és takarítás stb. A bevétel pedig elenyésző, nemcsak az összes kiadához, hanem a propagandanyagok árához viszonyítva is.

A kívülről óhatatlanul megkérdezi: érdemes? Nem

kellene kevésbé megszokott és főként kevésbé költséges formákat-módszereket keresni? Olyanokat, amelyek egyúttal eredményesebbek is, mert valóban segítenek érdeklődést teremteni? A művelődési házak vezetői és munkatársai állandó gondban vannak, mert nem mondhatnak le a rendszeres tájékoztatásról, bármilyen sok pénzbe kerül. És, mert naponta látják, hogy vajmi kevésbé szaporítja a közönség számát a plakát-, meghívórendszer, folytonosan új megoldásokon törik a fejüket. Elmennek az iskolákba, kollégiumokba, üzemi kultúrfelelősökhöz. Ilyen módon kiépítették az úgynevezett összekötő-hálózatot: KISZ-vezetőknek, magyar tanároknak, kultúrosoknak küldik a programot, hogy ők tájékoztassák munkatársaikat, diákjaikat. Hosszú listákat vezetnek, érdeklődési körök szerint csoportosítják a közönséget, pedagógiai témájú előadásra több pedagógust hívnak, mint egyébként, közgazdaságra közgazdászokat stb. Nem az ő hibájuk, hogy ezek a módszerek sem vezetnek megnyugtató eredményhez.

Es ezekhez is rengeteg plakát, meghívó kell. Az árak pedig emelkednek, az állami támogatás és a bevétel összege alig változik. Az az előírás, miszerint törekedni kell a minél izlésebb, megtervezett meghívók és plakátok készítésére — előírás marad. A népművelők az anyagi-gazdasági gondok miatt „bevételös” programokat kívánnak szervezni (plakáttal és meghívóval), hogy a szívók szerinti rendezvényekre, az értéket adó eseményekre is meghívassák közönségüket.

S. E.

Meseország a színpadon

Hosszú évek után végre megvalósult Szegeden a gyermekszínház. A békéscsabai és a szegedi színházak összefogásával létrejött gyermekszínházi előadásoknak igen nagy sikerük van a szegedi gyerekek körében is. Több százan látták a békéscsabai színészek produkcióját, a Szarvaskirály érdekes izgalmas történetét. Néhány nappal ezelőtt pedig a szegedi színház operabékei örvenleztették meg a gyerekeket Pomádé király új ruhájának kacagtató meséjével. Delutánonként hosszú sorokban állnak a színház ajtaja előtt.

